

فتوا پیرامون تروریسم

نوشتہ

نہج، لایما م دکتور محمد طاہر القادری

از جمعی اہل تسنن پاکستان

ترجمہ

سید عبدالحسین، نیسر اسادات

مؤسسہ انتشارت امیرکبیر
تہران، ۱۳۹۸

سرشناسه	: قادری، محمدطاهر، ۱۹۵۱ - م.
عنوان و نام پدیدآور	: فتوا پیرامون تروریسم / نوشته محمدطاهر القادری : ترجمه سیدعبدالحسین رئیس السادات.
مشخصات نشر	: تهران : امیرکبیر ، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ص. ۳۳۱
ابعاد	: 978-964-00-1979-5
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: عنوان اصلی: Fatwa on terrorism and suicide bombings, 2010.
یادداشت	: کتاب حاضر قبلا تحت عنوان « جنگ، خشونت و ترور از منظر اسلام » با ترجمه زینب قربانی ، فاطمه قربانی توسط شورای برنامه‌ریزی مدارس علوم دینی اهل سنت در سال ۱۳۹۶ فیا گرفته است.
عنوان دیگر	: جنگ، خشونت و ترور از منظر اسلام.
موضوع	: تروریسم (فقه)
موضوع	: (Islamic law Terrorism)
موضوع	: تروریسم -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Terrorism -- religious aspects -- Islam
موضوع	: بمب‌گذاری انتحاری -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Suicide bombings -- Religious aspects-- Islam
موضوع	: فتوا
موضوع	: Fatwas
شماره افزوده	: رئیس السادات، سیدعبدالحسین، ۱۳۳۲ - مترجم
رده رده‌بندی کنگ	: ۱۹۸/۶BP
رده بندی کتب	: ۳۶۷/۳۶
شماره کتابشناسی	: ۵۶۸۵۵۲

سایب . دب - ۱۹۷۹ - ۰۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران: خیابان جمهوری اسلامی، میدان استقلال - صندوق پستی: ۱۱۳۶۵-۴۱۹۱

فتوا پیرامون تروریسم

© حق چاپ: ۱۳۹۸، مؤسسه انتشارات امیرکبیر www.amirkabir.net

نوبت چاپ: اول

نویسنده: شیخ الاسلام دکتر محمد طاهر القادری

ترجمه: سید عبدالحسین رئیس السادات

طراح جلد: سعید سلیمی

چاپ و صحافی و لیتوگرافی: چاپ روز

شمارگان: ۱۰۰

بها: ۵۲۰۰۰ تومان

تلفن مرکز فروش: ۰۲۱-۶۱۲۸

فروش اینترنتی: www.amirkabir.net

همه حقوق محفوظ است. هر گونه نسخه برداری، لقم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

۱۵	پیرانئون ریسند
۱۹	پیشگفتار
۲۷	مقدمه
۲۵	دبیاچه
۳۹	چند پرسش مهم
۴۰	پرسش نخست
۴۰	پاسخ
۴۱	پرسش دوم
۴۱	پاسخ
۴۲	پرسش سوم
۴۲	پاسخ
۴۳	پرسش چهارم
۴۳	پاسخ
۴۴	پرسش پنجم
۴۵	پاسخ
۴۶	پرسش ششم
۴۶	پاسخ
۴۷	سؤال هفتم
۴۷	پاسخ
۴۸	نیت‌های خوب شرارت را تبدیل به فضیلت نمی‌کنند

- ۵۳ سخن مترجم
- ۵۷ فصل اول: معنای اسلام
- ۵۷ اسلام به معنای صلح و امنیت
- ۵۸ سه سطح اسلام
- ۶۱ معنای لغوی کلمه اسلام
- ۶۸ اسلام به معنای امنیت برای همه بشریت
- ۶۹ معنای لغوی کلمه ایمان
- ۷۲ ایمان یعنی امنیت برای همه بشریت
- ۷۴ در معنای لغوی کلمه احسان
- ۸۳ فصل دوم: سبب گشتار جمعی مسلمانان
- ۸۳ جایگاه مؤمن بالاتر از کعبه است
- ۸۳ نشانه گریستن زحی و سمت مؤمن حرام است
- ۸۵ حرام بودن دشمنی علیه مسلمانان
- ۸۵ حرمت کشتن کسی که اسلام را در میانهٔ معرکهٔ جنگ بپذیرد
- ۸۷ همدستی با دهشت افکنان هم یک جنایت است
- ۸۸ آنان که به مساجد حمله می‌کنند بزرگترین سبب گناهکارانند
- ۹۰ کشتن یک مسلمان گناهی بزرگتر از بران کردن جهان است
- ۹۱ کشتار مسلمانان کار کافر است
- ۹۲ قتل هم مانند شرک یک گناه کبیره است
- ۹۳ خونریزی بزرگترین همهٔ گناهان است
- ۹۴ آنان که مسلمانان را با انفجار و وسیله‌های دیگر به آتش می‌کشند
- ۹۶ هیچ عبادت قاتل مسلمان، پذیرفته نیست
- ۹۶ آنان که مسلمانان را شکنجه می‌کنند با عذاب دوزخ روبرو خواهند شد
- ۹۷ حرام بودن خودکشی
- ۹۸ متون قرآنی و حدیثی از خودکشی می‌گویند
- ۱۰۰ نکوهش رهبرانی که دیگران را وادار به خودکشی می‌کنند
- ۱۰۲ بهشت برای کسی که خودکشی می‌کند حرام است
- ۱۰۳ کسی که در حال جهاد خودکشی کند وارد دوزخ خواهد شد
- ۱۰۵ پیامبر صلی الله علیه و آله بر جنازهٔ کسی که خودکشی کرده بود نماز نخواندند

- فصل سوم: حرمت کشتار بی‌محابا و یکسره غیرمسلمانان و شکنجه آنان... ۱۰۷
- نبود تفاوت بین کشتن شهروندان مسلمان و غیرمسلمان..... ۱۰۷
- کشتار جمعیت شهروند و آن‌را قانونی دانستن عمل کافر است..... ۱۰۸
- کشتن شهروندان غیرمسلمان بهشت را بر قاتل حرام می‌کند..... ۱۱۱
- حرام بودن کشتن هیئت‌های خارجی و رهبران مذهبی..... ۱۱۲
- قصاص مسلمان و غیرمسلمان یکسان است..... ۱۱۴
- برای انتقام آسیب رساندن به شهروندی غیرمسلمان حرام است..... ۱۱۶
- حرمت غارت دارایی غیرمسلمانان..... ۱۱۷
- تغییر پیروند غیرمسلمان ممنوع است..... ۱۱۹
- حفاظت از شهروندان غیرمسلمان در برابر تعرض داخلی و خارجی..... ۱۲۱
- فصل چهارم: حد و دین توافقی علیه غیرمسلمانان حتی در دوران جنگ..... ۱۲۵
- تذکرات نخستین..... ۱۲۵
- حرمت کشتن زنان غیرمسلمان..... ۱۲۷
- حرمت کشتن کودکان غیرمسلمان..... ۱۲۸
- حرمت کشتن افراد مسن غیرمسلمان..... ۱۳۰
- حرمت کشتن رهبران مذهبی غیرمسلمان..... ۱۳۱
- حرمت کشتن بازرگانان و کشاورزان غیرمسلمان..... ۱۳۳
- حرمت کشتن کارمندان غیرمسلمان..... ۱۳۴
- حرمت کشتن غیرمسلمانان غیرمحراب..... ۱۳۵
- حرمت شیبخون زدن به غیرمسلمانان..... ۱۳۵
- حرمت سوزاندن غیرمسلمانان..... ۱۳۶
- حرمت تاختن به درون خانه‌های دشمن و غارت آن..... ۱۳۷
- حرمت از بین بردن دام‌ها، کشتزارها و اموال دشمن..... ۱۳۸
- چکیده فصل چهارم..... ۱۴۰
- فصل پنجم: در حفاظت از زندگی، اموال و عبادتگاه‌های غیرمسلمانان..... ۱۴۳
- حفاظت از شهروندان غیرمسلمان در دوران محمد رسول خدا ﷺ..... ۱۴۳
- حفاظت از شهروندان غیرمسلمان در حکومت ابوبکر رضی الله عنه..... ۱۴۵
- حفاظت از شهروندان غیرمسلمان در دوره حکومت عمر بن خطاب رضی الله عنه..... ۱۴۶

- تخفیف عمر در گردآوری مالیات از شهروندان غیرمسلمان ۱۴۷
- تعیین مستمری برای شهروندان غیرمسلمان معلول، سالخورده و بینوا ۱۴۸
- حفاظت از شهروندان غیرمسلمان در حکومت عثمان بن عفان رضی الله عنه ۱۴۹
- حفاظت از شهروندان غیرمسلمان در دوران خلافت علی بن ابیطالب رضی الله عنه ۱۵۰
- حفاظت از شهروندان غیرمسلمان در حکومت عمر بن عبدالعزیز رضی الله عنه ۱۵۱
- فصل ششم: غیرشرعی بودن تحمیل عقیده‌ای بر دیگران و... ۱۵۳
- گفتار مقدماتی ۱۵۳
- آزادی کامل در انجام مناسک دینی ۱۵۳
- حرمت کشتن غیرمسلمان و تخریب اموال او به دلیل تفاوت‌های دینی ۱۵۵
- حقوق عبادتگاه‌های غیرمسلمانان سنت پیامبر صلی الله علیه و آله است ۱۵۶
- نگاه اشتباه به عبادتگاه‌های غیرمسلمانان یک واجب دینی است ۱۵۷
- حرمت تخریب عبادتگاه‌های غیرمسلمانان موجود در مناطق با اکثریت مسلمان ۱۵۸
- فصل هفتم: اصول قانونی بنیادین شهروندی غیرمسلمان در... ۱۵۹
- اصول قانونی ۱۵۹
- فصل هشتم: حرمت شورش علیه کشور اسلامی... ۱۶۱
- بغی [شورش] چیست و باغی [شورشگر] کیست؟ - اصطلاحات، تعاریف و... ۱۶۱
- تعریف لغوی بغی ۱۶۱
- تعریف قانونی بغی ۱۶۲
- بغی از دیدگاه مکتب فقهی حنفی ۱۶۳
- باغی براساس فقه مکتب مالکی ۱۶۴
- بغی از نظر مکتب فقهی شافعی ۱۶۵
- بغی براساس مکتب فقهی حنبلی ۱۶۶
- بغی طبق نظر مکتب فقهی [شیعه] جعفری ۱۶۸
- شورش از دیدگاه فقهای معاصر ۱۶۸
- تعریف قانونی «حرامی» و «محارب» ۱۷۰
- تشخیص نشانه‌های ویژه باغیان ۱۷۱
- فصل نهم: باغی‌گری: سنگینی و مجازاتش ۱۷۳
- چرا باغی‌گری جنایتی سنگین است؟ ۱۷۳
- یک نکته مهم ۱۷۵

- نکوهش پیامبر ﷺ از قیام علیه اجتماع مسلمانان ۱۷۶
- عذاب دوزخ در انتظار آنانست که به شورش برمی‌انگیزند ۱۷۸
- حرمت استفاده از شعار برای برانگیختن نفرت و خشونت ۱۸۰
- قتل به خاطر تفاوت‌های فرقه‌ای، سزاوار نکوهش است ۱۸۱
- فصل دهم: جایگاه مشروع مبارزه علیه دولتی فاسد** ۱۸۳
- حرمت شورش علیه دولتی که آشکارا کافر و بت‌پرست نیست ۱۸۳
- برداشتن سلاح علیه مسلمانان کار کافر است ۱۸۵
- راه قانونی و مشروع تغییر یک دولت فاسد ۱۸۵
- فصل یازدهم: سزاهای اظهارات رهبران و ...** ۱۹۱
- امام حنیفه ۱۹۱
- امام الطحوی ۱۹۲
- امام مالک ۱۹۳
- امام شافعی ۱۹۳
- امام احمد بن حنبل ۱۹۴
- امام سفیان ثوری ۱۹۶
- امام ماوردی ۱۹۶
- امام سرخسی ۱۹۷
- امام کاسانی ۱۹۸
- امام مرغینانی ۱۹۸
- ابن قدامه مقدسی ۱۹۹
- امام نووی ۱۹۹
- عالم بن علاء اندریتی دهلوی ۲۰۰
- امام ابن مفلح حنبلی ۲۰۰
- امام زین الدین بن نجیم ۲۰۱
- عبدالرحمن الجزیری ۲۰۱
- جمع‌بندی نظرات ۲۰۲
- فصل دوازدهم: اظهارات علمای سلفی معاصر علیه دهشت‌افکنان** ۲۰۳
- شیخ محمد ناصرالدین الالبانی: دهشت‌افکنان خوارج زمان ما هستند ۲۰۳

- ۲۰۴..... شیخ بن باز: نسبت کفر به مسلمانان دادن نشانه‌ای از خوارج است.
- ۲۰۵..... شیخ صالح الفوزان: دهشت‌افکنان عصر حاضر گروه اهل جهلند.
- ۲۰۶..... مفتی نظیر حسین دهلوی: فعالیت‌های تروریستی جهاد نیست.
- ۲۰۹..... خلاصه.....
- ۲۱۱..... فصل سیزدهم: رنج خوارج و دهشت‌افکنان عصر حاضر.
- ۲۱۱..... اعتقادات، اصول و تعلیمات و بدعت‌های سزاوار سرزنش خوارج.
- ۲۱۲..... مشخصه یک خارجی.....
- ۲۱۴..... عذاب سخت خوارج آن‌چنان که در جای جای قرآن آمده است.
- ۲۱۴..... درون قلب خوارج فتنه ریشه دوانده است.....
- ۲۱۶..... خوارج کس را سرزنش می‌کنند که صورت‌هایشان تیره خواهد شد.....
- ۲۱۶..... خوارج اهل آبوب و تخریبند.....
- ۲۱۷..... خوارج در جنگ با خود پیامبر ﷺ هستند و باید کشته شوند.....
- ۲۱۹..... خوارج لعن شاهانند.....
- ۲۱۹..... خوارج تردیدی در تمایل خود ندارند.....
- ۲۲۱..... ظهور خوارج در دوران پیامبر ﷺ.....
- ۲۲۱..... میراث خوارج با بی‌ادبی نسبت به پیامبر ﷺ آغاز شد.....
- ۲۲۲..... گسترش اندیشه خوارج در دوران خلافت عثمان بن عفان رضی الله عنه.....
- ۲۲۴..... خوارج در دوران خلافت علی بن ابیطالب رضی الله عنه.....
- ۲۳۰..... اعتقادات خوارج.....
- ۲۳۴..... ویژگی‌های روانی خوارج.....
- ۲۳۶..... چگونه خوارج احساسات دینی را برمی‌انگیختند؟.....
- ۲۳۹..... بدعت‌های ناروای دینی خوارج.....
- ۲۴۰..... پژوهش ابوبکر آجری.....
- ۲۴۱..... فصل چهاردهم: گفتارهای نبوی در مورد دهشت‌افکنان خارجی.....
- ۲۴۶..... خوارج دهشت‌افکن در لباس اقراط‌گرایان در موضوعات دینی ظاهر می‌شوند.....
- ۲۴۸..... شماره‌های خوارج به نظر حقیقی می‌آید و برای فرد عامی جذاب است.....
- ۲۵۰..... خوارج جوانان را شستشوی مغزی می‌دهند و از آن‌ها در.....
- ۲۵۱..... خوارج از شرق ظاهر خواهند شد.....
- ۲۵۳..... خوارج تا پدیدار شدن دجال به ظهور خود ادامه می‌دهند.....

- ۲۵۴..... خوارج از دین خارج خواهند شد
- ۲۵۵..... خوارج سگان دوزخ خواهند بود
- ۲۵۶..... ظاهرسازی دینی خوارج نباید کسی را بفریبد
- ۲۵۸..... خوارج، بدترین آفریده‌ها
- ۲۵۹..... نکته‌ای قابل توجه
- ۲۶۱..... **فصل پنزدهم: فرمان نبوی که غوغای خوارج باید برچیده شود**
- ۲۶۱..... زدن وجود خوارج واجب است
- ۲۶۴..... تفاسیر مهم از پیشوایان حدیث
- ۲۶۵..... مفهوم عایسه خارج با اقوام عاد و ثمود
- ۲۶۸..... یاداشتی از گریز از خوارج
- ۲۶۹..... توصیفی فراگرفته از خوارج و نشانه‌هایشان
- ۲۷۲..... **فصل شانزدهم: نشانه‌هایی که خوارج را کافر دانسته و...**
- ۲۷۵..... دو دیدگاه پیشوایان دین در مرز کفر خوارج
- ۲۷۵..... دیدگاه نخست: خوارج کافرند
- ۲۷۶..... دیدگاه امام بخاری
- ۲۷۷..... موضع ابن جریر طبری
- ۲۷۷..... دیدگاه ابوحامد غزالی
- ۲۷۸..... دیدگاه قاضی ابوبکر بن العربی
- ۲۷۸..... موضع قاضی عیاض
- ۲۷۹..... موضع امام قرطبی
- ۲۸۱..... دیدگاه ابن تیمیه
- ۲۸۲..... دیدگاه امام تقی‌الدین سبکی
- ۲۸۲..... دیدگاه ابواسحاق شاطبی
- ۲۸۴..... موضع ابن‌بزار کردزی
- ۲۸۴..... دیدگاه بدرالدین عینی
- ۲۸۴..... دیدگاه امام قسطلانی
- ۲۸۵..... دیدگاه ملاعلی قاری
- ۲۸۵..... موضع شیخ عبدالحق دهلوی

۲۸۵ نظر شاه عبدالعزیز دهلوی
۲۸۶ موضع امام ابن عابدین شامی
۲۸۶ موضع شیخ عبدالرحمن مبارکپوری
۲۸۶ خوارج باغی‌اند
۲۸۷ امام ابوحنیفه
۲۸۷ امام شمس‌الدین سرخسی
۲۸۸ ابن حجر عسقلانی
۲۸۹ امام احمد رضاخان
۲۸۹ دلیل حکم براندازی خوارج
۲۹۰ پادشاه در انتظار آنان است که با خوارج می‌جنگند
۲۹۲ دیدگاه انور شاکر کشمیری و شبیر احمد عثمانی در مورد خوارج
۲۹۵ فصل هفدهم: دست‌کنان عصر ما همان خوارجند
۲۹۸ نکوهش و منکوهات آنان از خوارج دهشت‌افکن پشتیبانی می‌کنند
۲۹۹ یک حکم قضایی به مناسبت تخریب دانشگاهی دانش‌افکنان قرآن و ...
۳۰۰ خلاصهٔ مبحث
۳۰۳ فصل هجدهم: روش مسالمت‌آمیز ستیزه‌جویی و سیاسی
۳۰۳ روش مسالمت‌آمیز ستیز در کشور اسلام
۳۰۳ دستور قرآنی امر به معروف و نهی از منکر
۳۰۴ تلاش‌های جمعی برای امر به معروف و نهی از منکر
۳۰۴ احادیث مربوط به امر به معروف و نهی از منکر
۳۰۶ سه سطح نهی از منکر
۳۰۷ معنای نهی از منکر یدی
۳۰۸ ستیز سیاسی و مردم‌سالارانه با بی‌عدالتی و ظلم
۳۱۰ مسلمانان مقیم کشورهای غیرمسلمان
۳۱۴ جمع‌بندی
۳۱۵ کتابنامه

پیشگفتار

از انفجار اسلامی ایران تا حمله‌های یازده سپتامبر و هفتم ژوئیه و ادامه عملیات دهشت‌افکنان جهان، در سری افراد مسلح با نام اسلام، پرسش‌هایی ایجاد شده و اتهاماتی در مورد رابطه اسلام با افراط‌گرایی دینی، خشونت، حمله انتحاری و دهشت‌افکنی شده است. پرسش اصلی آنست که اغلب پیدا می‌شود، این است: چرا مسلمانان بیشتری، به‌ویژه رهبران مذهبی مسلمان، بیانیه‌ای بیرون ندادند و صدایشان را به مخالفت و محکومیت شدید دهه‌های یازده سپتامبر و حرکات دهشت‌افکنانه متعاقب آن بلند نکرده‌اند؟ در حقیقت مسلمانان چنین کرده‌اند.

رابطه اسلام با افراط‌گرایی و دهشت‌افکنی، چه در زمین‌های اسلامی و چه خارج از آن‌ها، در قرن بیست‌ویکم هم به‌عنوان موضوع حساس و مهم باقی مانده است. دلایل نخستین دهشت‌افکنی جهانی که اغلب برخاسته از نارضایتی‌های سیاسی - اقتصادی می‌شود، گاهی از طریق استفاده از زبان و برداشت‌های نمادین از مذهب، از سوی افراط‌گرایان عنوان می‌شود. مذهب‌های اخیر مذهب ثابت کرده است که می‌تواند نیرویی بالقوه باشد که در آنها دهشت‌افکنان مسلمان، بلکه یهودی، مسیحی، هندو و بودایی هم به آن متوسل شده‌اند تا به کردارشان مشروعیت بخشیده و حمایت عمومی را برای خود برانگیزند. در بطن جهان اسلام، مؤسسه نظرسنجی جهانی گالوپ، که بزرگ‌ترین

۱. واژه دهشت‌افکن به‌جای تروریست و دهشت‌افکنی برای تروریسم به کار برده شده است. م.

و منظم‌ترین مؤسسه نظرسنجی مسلمانان در حدود سی و پنج کشور مسلمان از شمال آفریقا تا جنوب شرقی آسیاست و نمایندگی یک میلیارد مسلمان را دارد، نشان داده است که اکثریت کسانی که از آن‌ها خواسته شده دیدگاه‌های خود را در مورد حادثه یازده سپتامبر بیان کنند، آنانی که دهشت‌افکنی را محکوم کرده‌اند، در کنار دلایل انسان‌دوستانه، دلایل مذهبی را ذکر کرده‌اند. برای نمونه ۲۰٪ کویته‌ها که حملات را «کاملاً ناموجه» نامیده‌اند، این نظر را همراه با این نفتا بیان کرده‌اند که دهشت‌افکنی در تضاد با آموزه‌های اسلام است. برعکس، سی یک پاسخ‌دهنده هم که حملات را محکوم نکرده از قرآن یا اسلام به‌عنوان دلیل ارائه کرده است. به‌جای آن، این گروه به استدلال منطقی سیاسی روی آورده‌اند. برای نمونه ایالات متحده را قدرت زیاده‌طلب (امپریالیستی) خوانده‌اند و این کشور را متهم به تلاش برای تحت سیطره درآوردن جهان نموده‌اند. مؤسسه نظرسنجی دالو دریافت که اکثریت عظیمی از پاسخ‌دهندگان (۹۳٪) متعلق به جریانی هستند که معتقد به حملات یازده سپتامبر نادرست بودند، اگرچه خیلی‌ها در این گروه، مانند بسیاری از غیرمسلمانان، دیدگاه‌های انتقادی شدید نسبت به سیاست خارجی ایالات متحده داشتند. هفت درصد، اگرچه لزوماً در حمله شرکت نداشتند، حملات یازده سپتامبر را به دیده اغماض نگریستند. برعکس تصور عمومی، در مؤسسه گالوپ آن‌هایی که به گروه تندروی سیاسی تعلق دارند، ثابت کرده‌اند از دیگران مذهبی‌تر نیستند. اکثریت‌های عمده‌ای از همه گروه‌ها اظهار داشته‌اند مذهب بخش عمده‌ای از زندگی روزانه انسان است و برای حضور در مسجد تفاوت ویژه و برجسته‌ای نباید داشت.

در همان حال و با تأکید می‌گویم تقریباً درست بعد از حمله به مرکز تجارت و پنتاگون رهبران عمده مذهبی مسلمان صراحتاً و برای عموم سخن گفتند، و به این کار هم‌اکنون هم ادامه می‌دهند، اما اکثریت قریب به اتفاق رسانه‌ها این کار آنان را پوشش ندادند و ترجیح دادند بر انتشار اظهارات و تهدیدها از سوی اقلیتی خطرناک و قاتل از دهشت‌افکنان و تبلیغ‌کنندگان نفرت پافشاری کنند. با این وجود هنوز

مسئله‌ای باقی است. درحالی که اکثریت رهبران جهان اسلام دهشت‌افکنی و حملات انتحاری با نام اسلام را محکوم کرده‌اند، برخی حمله به شهروندان و حملات انتحاری در سرزمین اسرائیلی - فلسطینی را درست و برحق می‌دانند. برای نمونه، تیموتی وینتر^۱ کسانی چون بن لادن و مرد شماره ۲ او ایمن الظواهری را مستثنا می‌کند و آن‌ها را متعصبان غیراسلامی فاقد صلاحیتی می‌داند که آن‌ها را بنیادین اسلامی را زیر پا گذاشته‌اند.

بیهایشان چهارده قرن اجتهاد مسلمین را نادیده می‌گیرند. صورتی از دل آزرگی ضد امر کبیری و نقل قول‌های قرآنی مربوط به جنگ‌های نخستین مسلمانان علیه کفار عرب را مورد استفاده قرار می‌دهند... تمامی این‌ها منجر به نادیده گرفتن سی‌انداز و باورنکردنی روش‌های معمول طلبگی و پژوهش اسلامی می‌شود... سوختگی که افراد بی‌دفاع غیرمحارب را به قتل می‌رساند در قانون اسلامی بائی، یعنی طغیانگری سلاح به دست، و مفسد فی الارض به حساب می‌آید. تنها تحت شرایط مشخص و از طریق حکومتی قانونی می‌توان دست به جهاد زد؛ هر روش دیگری کاملاً شورشگری است.

یوسف قرضاوی و دیگر علما و رهبران بین‌المللی صاحب نفوذ برجسته فتوایی در محکوم کردن حملات یازده سپتامبر صادر کردند. قرضاوی در دوازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ فتوایی به این شرح صادر کرد:

اسلام، دین مدارا، برای روح و جان بشر جایگاهی بلند قائل است. حمله به افراد بی‌گناه بشر را گناهی کبیره می‌شمارد؛ باور فوق را این آیه قرآنی تأیید می‌کند کههرکس انسانی را جز برای قصاص یا بدون آنکه فسادی در زمین کرده باشد، به قتل برساند، چنان است که همه انسان‌ها را به قتل رسانده و هرکس انسانی را از مرگ برهاند، گویی همه انسان‌ها را زنده داشته است (قرآن، مائده: ۳۲). من به صراحت اعلام می‌کنم که هیچ مسلمانی دست به چنین حملاتی نمی‌زند.

ولی او و دیگران حمله انتحاری علیه اسرائیلی‌ها در سرزمین‌های اسرائیلی - فلسطینی و نظامیان امریکایی در عراق را مشروع می‌دانند. و به این ترتیب «جنگ فتواها» نه تنها بین اکثریتی از مفتی‌های برجسته و اصلی و فتواهایی که از سوی دهشت‌افکنان و حامیان آن‌ها صادر شد، رخ داد؛ بلکه بین موضع‌گیری‌های متضاد مفتی‌هایی که عمده مسلمانان در امور مختلف نگاهشان برای هدایت به آن‌ها دوخته شده، پدید آمد.

حالات انتحاری که شهروندان بی‌گناه یا افراد غیرمحراب را هدف قرار می‌دهند موجب برانگیخته شدن سخنرانی‌های تند و آتشین در بین مسئولین برجسته مذهبی در جهان اسلام شده است. شیخ احمد یاسین، رهبر مذهبی و بنیان‌گذار حماس در فلسطین و اکرم صبری مفتی اعظم اورشلیم همراه با خیلی از دیگر رهبران عرب را فاسدآئینی پس از بحث گفته‌اند، حمله انتحاری ضروری است و به این نتیجه رسیده‌اند که برای مقابله با اشغال غیرقانونی و نابودی قدرت نظامی باید به کار گرفته شود. به همین ترتیب، اگرچه یوسف قرضاوی حرکتهای دهشت‌افکنانه و انتحاری اواخر سال ۱۹۹۵ محکوم کرده بود، او هم یکی از نخستین علما بود که با صدور فتوایی چنین حملاتی را در اسرائیل، بر این اساس که اسرائیلی‌ها شهروندان آن سرزمین هستند، بلکه در جنگ اشغالی که علیه فلسطینی‌ها راه انداخته‌اند در خط نیست مجازانند، قانونی دانسته است. در نقطه تقابلی سخت، عبدالعزیز الشیخ، مفتی اعظم عربستان سعودی هرگونه حمله انتحاری را بدون استثنا محکوم کرده، غیراسلامی دانست و آن را از نظر اسلام ممنوع اعلام کرده است. کمی پس از حادثه یازده سپتامبر روز ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ اظهار داشت:

دشمنی و نفرت اجازه تجاوز یا بیدادگری نمی‌دهد. نخست: پیشامدهای اخیر در ایالات متحده از جمله ربودن هواپیما، کشتار افراد بی‌گناه و خونریزی، بنیان نوعی بیداد را می‌گذارد که اسلام نمی‌تواند آن را بپذیرد و آن‌ها را جنایتی شرم‌آور و گناه کبیره می‌داند. دوم: هر مسلمانی که نسبت به آموزه‌های دین

خویش آگاه است و خود را وابسته به قرآن مجید و سنت می‌داند هیچ‌گاه درگیر چنین اعمالی نمی‌شود، زیرا این کارها خشم خداوند قادر را در پی دارد و منجر به آسیب و فساد در زمین می‌گردد. سوم: وظیفه علمای مسلمان است در این زمینه واقعیت را روشن کنند و توضیح دهند که اسلام هرگز چنین اعمالی را قبول ندارد. چهارم: رسانه‌ها که تلاش دارند آبروی اسلام و مسلمانان را ببرند تا احکامات سنت‌های گوناگون را علیه آن‌ها برانگیزند، بی‌درنگ بایستی از این کار غیرقابل قبول، ناروا و غیرموجه دست بکشند، زیرا تمام افراد منطقی و عدالتخواه می‌دانند چنین اتهامات بی‌پایه و اساسی هیچ ارتباطی با اسلام ندارد.

دو جریان ابتکاری مهم رهبران مذهبی مسلمانان که در سطح جهانی پیرامون افراط‌گرایی دینی در دست نکتتم، سخن گفت و آن‌ها را غیرشرعی دانست عبارتند از: «پیام امان» (۲۰۰۴-۲۰۰۷) و «کلامی مشترک بین ما و شما» (۲۰۰۷). در پیام امان رهبران مذهبی در مورد ساختار اصلی اسلام حقیقی بیانیهای صادر کردند که اظهار می‌داشت «آنچه اسلام است و آنچه از اسلام نیست و کردارهایی که اسلام را می‌نمایانند و آنان که چنین نمی‌کنند» تأکید بر ارزش‌های بنیادین شفقت و مهربانی، احترام متقابل، تحمل‌پذیری و آزادی مذهب دارد. پیام امان قصد داشت افراط‌گرایی را به عنوان زمینه‌ای مشترک میان اعتقادات اسلامی نفی کند و بر پیام مدارای اسلامی و انسانیت به عنوان زمینهای مشترک میان اعتقادات ملت‌های مختلف تأکید ورزد. آنان این پرسش‌های اساسی را مطرح کردند: ۱. مسلمان کیست؟ ۲. آیا اجازه داریم کسی را کافر بنامیم؟ ۳. چه کسی اجازه صدور فتوا دارد؟ پس از آن دیدگاه‌های این علما پایه‌ای شد برای یک کنفرانس عمده اسلامی بین‌المللی متشکل از دوستان عالم مسلمان از بیش از پنجاه کشور که در ژوئیه ۲۰۰۵ برگزار گردید. بر مبنای فتوای سه نفر از علمای بزرگ مذهبی شیعه و سنی یعنی شیخ محمد سید طنطاوی از جامع الازهر، آیت الله العظمی علی سیستانی از عراق و یوسف قرضاوی، علما به بررسی درگیری و خشونت درون مسلمانان پرداختند و تلاش کردند

افراط‌گرایی را که فتوایی برای توجیه کارهای خویش صادر می‌کنند، غیرشرعی بنامند.

شرکت کنندگان، بیانیهای نهایی صادر کردند که در آن تأکید بر اعتبار وحدت اساسی سه شاخه اسلام (شیعه، سنی و عبادی) داشت، هر نوع بیانیه یا اعلامیه‌ای را که یکی دیگری را تکفیر کند ممنوع اعلام کرد و شرایطی را که یک فتوای معتبر دارد ترسیم نمود. بیش از پانصد نفر از علمای برجسته مسلمان جهان بر پیام امان مهر تأیید زدند. همچنین برای نخستین بار در تاریخ تعداد بسیار زیادی از رهبران مذهبی و نمایندگان جهان اسلام با هم گرد آمدند تا بییهامی متحد و مترمند صادر کنند.

در یک جلسه اصلی دیگر در اکتبر ۲۰۰۷، یکصدوسی و هشت نفر از رهبران برجسته مسلمان (رئیتی‌ها، دانشگاهیان، روشنفکران، وزرای دولتی و مؤلفین و مصنفین) از تمامی دنیا، مه سه‌گشاده‌ای، «کلامی مشترک بین ما و شما»، برای سران کلیساهای عمده مسیحی در آن ارسال کردند. این عمل ابتکاری بر اهمیت مسلمانان و مسیحیان که بیس از نیم از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند، تأکید داشت که با یکدیگر برای صلح جهانی بر مبنای آنچه را که با هم اشتراک دارند «کلام مشترک» تلاش کنند. این کلمه مشترک «دقیقاً اصول بنیادین هر دو مذهب است. یعنی: عشق نسبت به خدای واحد و عشق نسبت به همسایه.

پاسخ به «کلمه مشترک» از سوی رهبران و علمای مسیحی در رنگ و جهانی بود. اسقف اعظم کانتر بوری، پاپ بندیکت چهاردهم، اسقف اعظم آرنولد کس آلکسی دوم از روسیه، رئیس دستگاه مسیحیت فدراسیون جهانی لوتران و انرااد زیاد دیگری بر اهمیت آن تأکید کردند، چنانکه خیلی از افراد و گروه‌ها نظارت و انتقادانشان را در پایگاه رسمی «کلامی مشترک» ثبت کردند. تعداد رهبران و علمای مسلمانی که این حرکت ابتکاری را امضا کردند، از ۱۳۸ نفر اصلی به بیش از ۳۰۰ نفر رسید و بیش از ۴۶۰ سازمان و انجمن اسلامی آن را تأیید نمودند.

درست در همین ماجراست که کتاب دکتر محمد طاهر القادری فتوا پیرامون

دهشت‌افکنی و حمله انتحاری به عنوان سندی مهم مورد استقبال قرار گرفته است. فتوای روشن و پرحجم طاهرالقادری بررسی جامعی است از آنچه قرآن و منابع اسلامی پیرامون استفاده از خشونت، دهشت‌افکنی و حمله انتحاری برای گرفتن دارند و پاسخ ردی قطعی و روشن است به تمامی اعمال غیرشرعی خشونت، دهشت‌افکنی و هرگونه حرکت انتحاری علیه تمامی انسان‌ها، مسلمان یا نه، یا غیرمسلمان. در عین حال وی از تمامی افراد، خواه رهبران برجسته مذهبی همقطار یا جوان مسلمانی که بالقوه قابلیت تندروی دارد و به دنبال دستاوردهای برای حرکت انتحاری یا دهشت‌افکنی به هر دلیل است، خود را کنار می‌گذارد. نکته‌ای که وی در مصاحبه‌ای با کریستین امانپور اشاره کرد؛ در اسلام دهشت‌افکنی و خشونت بر مبنای هیچ بهانه‌ای نمی‌تواند مورد تأیید باشد... هر نیت پاک‌تری یا هر انگیزه‌ای در سیاست خارجی هیچ کشوری یا هیچ بهانه‌ای نمی‌تواند عمل دهشت‌افکنی را شرعی نماید.

این فتوای مهم گفتاری عمده در بیان و آرزو اسلامی و فهم و دریافتی درون‌مذهبی در قرن بیست و یکم است که پیامی فکرائیگز دارد و درسی برای تمامی آنانی است که در جستجوی صلح و عدالت بهاز هستند.

پروفیسور جان ال. اسپوزیتو

دانشگاه جرج تاون، واشنگتن، دی سی